

УДК 621.3

І. О. КОСТЕНКО, О. М. ПЕТРЕНКО

АЛГОРИТМ КЕРУВАННЯ DC-DC ПЕРЕТВОРЮВАЧЕМ
ДЛЯ ПРИСТРОЮ ОСЛАБЛЕННЯ ПОЛЯ

Пропонується алгоритм керування DC-DC системою ослаблення поля тягових двигунів змішаного збудження. Наведені структурна схема DC-DC перетворювача та функціональна схема алгоритму керування. Задача виконується за допомогою мікроконтролера, а також ряду допоміжних датчиків, зокрема датчиків струму, температури, обертів, напруги, тощо. Система розглядається на прикладі тролейбусу ЗІУ-9 з релейно-контакторною системою керування.

Ключові слова: алгоритм, DC-DC перетворювач, двигун, ослаблення поля, мікроконтролер

Вступ. З метою покращення енергоефективності рухомого складу, а також його регульованих характеристик приймаються різні засоби. Зокрема, вдосконалення схемних рішень, перехід на імпульсні системи керування тяговим двигуном, застосування напівпровідникових ключових приладів з меншими внутрішніми втратами, тощо. Режим ослаблення поля тягових двигунів є одним з основних режимів роботи рухомого складу електротранспорту. В попередніх статтях [1, 2] автором було детально розглянуто вдосконалення системи ослаблення поля за допомогою DC-DC перетворювача. Обґрунтовані всі переваги та недоліки такого способу регулювання збудження машини постійного струму, але зовсім не було порушено питання системи керування, зокрема алгоритму, відповідно за яким повинно відбуватися ослаблення поля.

Мета. Детальне роз'яснення алгоритму роботи системи керування ослаблення поля тролейбусу ЗІУ-9 з використанням DC-DC перетворювача.

Розширена структурна схема DC-DC перетворювача з усіма необхідними датчиками наведена на рис. 1.

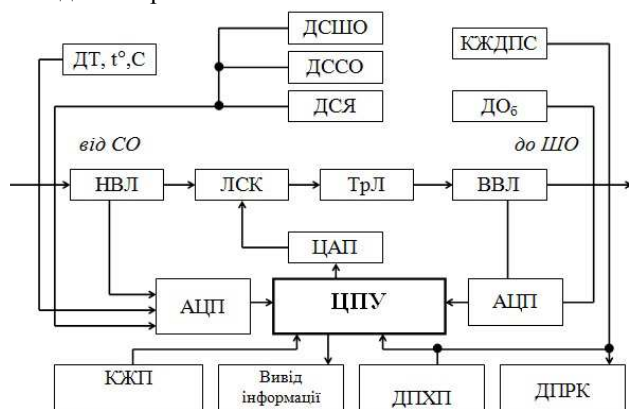

Рис. 1 – Розширена структурна схема DC-DC перетворювача: ДПХП – датчик положення ходової педалі водія; ДПРК – датчик положення реостатного контролера; ДСШО – датчик струму шунтової обмотки; ДССО – датчик струму серієсної обмотки; ДСЯ – датчик струму якоря; ДО₆ – датчик обертів вала двигуна; ДТ – датчик температури двигуна та перетворювача; КЖП – контролер живлення перетворювача DC-DC перетворювача; КЖДПС – контролер живлення двигуна постійного струму

Алгоритм роботи контролера DC-DC перетворювача на рухомому складі. На початку роботи програми контролера, зчитуються з ПЗУ прописані заздалегідь значення струму "прибавки" в шунтової обмотці $\Delta I_{ш}$ (1-10А), а також значення допустимої величини відхилення ослаблення поля $\Delta \alpha$ (в межах 0,03-0,01). Далі перевіряється стану датчиків контролерів живлення перетворювача і тягового двигуна (логічна "1" у разі, якщо живлення напруги двигуна і перетворювача знаходяться в допустимих межах).

Потім зчитуються значення датчиків ДПХП (датчик положення ходової педалі) і ДПРК (датчик положення реостатного контролера).

ДПХП може мати 5 можливих станів: відключено, маневрове, I ходове, II ходове, III ходове. ДПРК-7 значень відповідних 6 останнім позиціям реостатного контролера з 13 по 18 і "викл". Причому, кожне положення ходової педалі повинно строго відповідати певним позиціям реостатного контролера (див. табл. 1). Якщо відповідності немає-видається повідомлення про помилку (не вказано в схемі алгоритму), якщо відповідність виконується – програма переходить до наступного кроку.

Таблиця 1 – Таблиця відповідностей значень датчиків ДПХП і ДПРК

ДПХП	ДПРК	Дозвіл на перехід до наступного кроку
"відключено"	Будь-яке	No
Маневрове	"відключено"	No
I	"відключено"	No
I	14,15	Yes
II	16,17	Yes
III	18	Yes

Алгоритм роботи програми контролера DC-DC перетворювача наведено на рис. 2.

У разі отримання результату «No», програма контролера знову повертається до перевірки станів датчиків ДПХП і ДПРК, витримавши деяку затримку в часі (від 1 до 500 ms) і повторно перевірявши рівні живлячої напруги.

У разі результату «Yes», програма переходить до перевірки станів датчиків струмів якоря, серієсної і шунтової обмоток, а також перевіряються температурні режими силових ключів DC-DC перетворювача і високочастотного трансформатора.

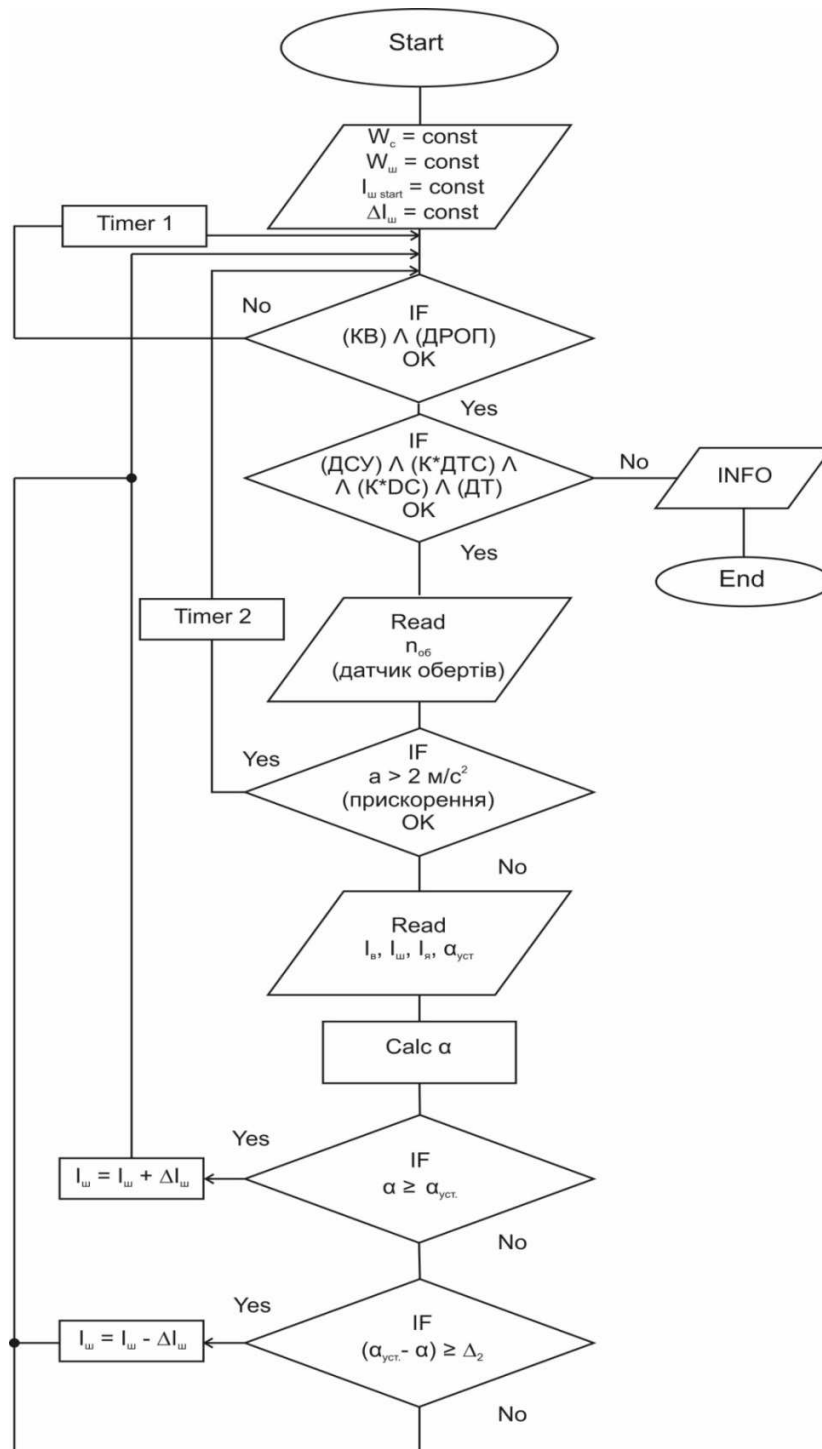

Рис. 2 – Функціональна схема алгоритму роботи програми контролера DC-DC перетворювача

Якщо всі рівні струмів і температур знаходяться в допустимих межах (граничні межі заздалегідь прописуються в ПЗУ), то контролер переходить до наступного кроку, де відбувається зчитування числа оборотів в обертання двигуна за секунду. Ці дані необхідні для визначення величини прискорення рухомого складу.

Далі слід порівняння обчисленого значення прискорення α з допустимо можливим (може бути встановлено в межах від 1 до 2 м/с). У разі, коли обчислене прискорення з яких-небудь причин перевищує припустиме, контролер витримує "паузу" в

десятки мілісекунд і проводить вимірювання та порівняння повторно, починаючи з перевірки напруги живлення.

У тому випадку, якщо величина прискорення не перевищує допустимого значення, контролер виконує зчитування значень струмів якоря, шунтової і сервісної обмоток, а також значення величини ослаблення поля, що відповідає положенню реостатного контролера на момент зчитування інформації. Дані відповідностей положення позицій реостатного контролера і рівня ослаблення поля тягового двигуна приведені в табл. 2.

Таблиця 2 – Таблиця відповідностей значень ДПРК і $\alpha_{уст}$

ДПРК	$\alpha_{уст}$, %
13	100
14	90
15	72
16	53
17	40
18	30

Значення $\alpha_{уст}$ – це та величина ослаблення поля тягового двигуна, яку потрібно отримати за допомогою DC-DC перетворювача.

Далі відбувається обчислення α виходячи з обчислених значень струмів якоря, шунтової і серієсної обмоток в попередньому кроці.

Обчислене значення α порівнюється з $\alpha_{уст}$. Якщо значення α більше $\alpha_{уст}$ (тобто, розраховані значення ослаблення поля не досягли необхідного $\alpha_{уст}$), тоді контролер збільшує струм шунтової обмотки на задану величину $\Delta I_{ш}$ шляхом збільшення часу відкривання силових ключів.

У разі, якщо ж величина α виявилася менш $\alpha_{уст}$, тоді контролер перевіряє величину α на предмет "переослаблення". Якщо величина α не перевищила допуск $\Delta\alpha$, то контролер, не вживаючи ніяких дій, повертається на етап перевірки живлячих напруг. Якщо ж допустиме відхилення $\Delta\alpha$ перевищено, контролер зменшує струм в шунтової обмотці шляхом зменшення часу відкривання силових ключів. Після додавання (віднімання) струмів до шунтової обмотки, програма контролера повертається в точку перевірки живлячих напруг.

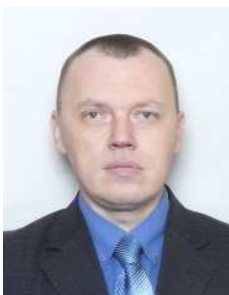
Цикл роботи контролера завершений.

Висновки. Розроблено алгоритм роботи схеми ослаблення поля з використанням високочастотного перетворювача для роботи на електрорухомому складі. Детально роз'яснено принцип його функціонування. Використання даного алгоритму роботи системи ослаблення поля на основі DC-DC перетворювача дозволяє переобладнання реостатної системи ослаблення поля рухомого складу без суттєвих переробок.

Костенко Іван Олександрович – Харківський Національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова, асистент кафедри електричного транспорту; тел.: (057) 705-31-14

Kostenko Ivan Aleksandrovich – Kharkiv National University of Urban Economy O.M. Beketov, the assistant of electric transport; tel.: (057) 705-31-14

Петренко Олександр Миколайович – кандидат технічних наук, Харківський Національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова, старший викладач кафедри електричного транспорту; тел.: (095) 688-27-16; e-mail: petersanya2007@mail.ru.

Petrenko Alexander Nikolayevich – Candidate of Technical Sciences (Ph. D.), Kharkiv National University of Urban Economy O.M. Beketov, Senior Lecturer at the Department of Electrical transport, tel.: (095) 688-27-16; e-mail: petersanya2007@mail.ru.

Список літератури: 1. Андрійченко В.П., Костенко І.О., Герасименко В.А. Вдосконалення системи керування рухомим складом електричного транспорту з використанням DC-DC перетворювача. Коммунальное хозяйство городов: Научн.-техн. сб.: Выпуск 103. – К.: Техніка. 2012. – С. 489 – 497. 2. Андрійченко В.П., Закурдай С.О. Костенко І.О. Вдосконалення способу регулювання збудження тягових двигунів постійного струму. Східно-Європейський журнал передових технологій.: Випуск 67. – Издательский дом «Додэка - XXI», 2014. С. 31-35. 3. Шуров Н.И. Теория электрической тяги: [Учеб. Пособие] / Н. И. Шуров – Новосибирск: Изд-во НГТУ, 2004. – 100с. 4. Воронин П. А. Силовые полупроводниковые ключи: семейства, характеристики, применение / П. А. Воронин – М.: Издательский дом «Додэка - XXI», 2005. – 384 с. 5. Фрайден Дж. Современные датчики. Справочник / Дж. Фрайден. – М.: Техносфера, 2005. – 592 с. 6. Импульсные источники питания. Теоретические основы проектирования и руководство по практическому применению / Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Додэка-XXI», 2008. – 272с. 7. Ефремов И. С. Теория и расчет электрооборудования подвижного состава городского транспорта / И. С. Ефремов, Г. В. Косарев. – М.: Высшая школа, 1976. – 473с. 8. Звонарев Е. Микросхемы для DC/DC-преобразователей от ST Microelectronics / Звонарев Е. – Информационно-технический журнал для разработчиков электроники. – 2010, №6.

Bibliography (transliterated): 1. Andriychenko V.P., Kostenko I.O., Herasymenko V.A. Vdoskonalennya systemy keruvannya rukhomym skladom elektrychnoho transportu z vykorystanniam DC-DC peretvoryuvacha. Kommunal'noekhoz-vo horodov: Nauchn.-tehn. sb.: Vypusk 103. Kiev: Tekhnika. 2012. 489-497. Print. 2. Andriychenko V.P., Zakurday S.O., Kostenko I.O. Vdoskonalennya sposobu rehulyuvannya zbudzhennya tyahovykh dyvuhuniv postynoho strumu. Skhidno-Yevropeys'kyi zhurnalпередovykh tekhnolohiy: No 67. – Izdatel'stvo 2014. 31-35. Print. 3. Shhurov N.I. Teoriya jelektricheskoy tzhagi: Ucheb.Posobie. N. I. Shhurov. Novosibirsk: Izd-vo NGTU, 2004. – 100 p. Print. 4. Voronin P. A. Silovye poluprovodnikovye kljuchi: semejtva, harakteristiki, primenenie. P.A. Voronin – Moscow: Izdatel'skij dom «Dodjeka - XXI», 2005. – 384 p. Print. 5. Frajden Dzh. Sovremennye datchiki. Spravochnik. Dzh. Frajden. – Moscow: Tehnosfera, 2005. – 592 p. Print. 6. Impul'snye istochniki pitaniya. Teoreticheskie osnovy proektirovanija i rukovodstvo po prakticheskomu primeneniju. Per. s angl. – Moscow: Izdatel'skij dom «Dodjeka-XXI», 2008. – 272 p. Print. 7. Efremov I.S. Teoriya i raschet jelektroroborudovanija podvizhnogo sostava gorodskogo transporta. I. S. Efremov, G. V. Kosarev. – Moscow: Vysshaja shkola, 1976. – 473 p. Print. 8. Zvonarev E. Mikroschemy dlja DC/DC-preobrazovatelej ot ST Microelectronics. Zvonarev E. – Informacionno-tehnicheskij zhurnal dlja razrabotchikov jelektroniki. – 2010, No 6.

Поступила (received) 09.10.2015